

Y Gyfres Cynllunio

1 - Polisi cynllunio cenedlaethol

Rhagfyr 2021

Senedd Cymru yw'r corff sy'n cael ei ethol yn ddemocrataidd i gynrychioli buddiannau Cymru a'i phobl. Mae'r Senedd, fel y'i gelwir, yn deddfu ar gyfer Cymru, yn cytuno ar drethi yng Nghymru, ac yn dwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif.

Gallwch weld copi electronig o'r ddogfen hon ar wefan y Senedd:
ymchwil.senedd.cymru/

Gellir cael rhagor o gopïau o'r ddogfen hon mewn ffurfiau hygyrch, yn cynnwys Braille, print bras, fersiwn sain a chopïau caled gan:

Senedd Cymru
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
CF99 1SN

Ffôn: **0300 200 6317**
E-bost: **Elfyn.Henderson@senedd.cymru**
Twitter: **[@SeneddYmchwil](https://twitter.com/SeneddYmchwil)**
Ymchwil y Senedd: **ymchwil.senedd.cymru**

© **Hawlfraint Comisiwn y Senedd Cymru 2021**

Ceir atgynhychu testun y ddogfen hon am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng cyn belled ag y caiff ei atgynhychu'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol na difriol. Rhaid cydnabod mai Comisiwn y Senedd Cymru sy'n berchen ar hawlfraint y deunydd a rhaid nodi teitl y ddogfen.

Y Gyfres Cynllunio

1 - Polisi cynllunio cenedlaethol

Rhagfyr 2021

Awdur:

Elfyn Henderson

Trosolwg o'r papur:

Hysbysiad hwylus yw hwn ar bolisi cynllunio cenedlaethol yng Nghymru. Mae'n nodi'r fframwaith deddfwriaethol ar gyfer y system gynllunio ac yn cyflwyno'r prif ddogfennau cynllunio cenedlaethol: Polisi Cynllunio Cymru a Cymru'r Dyfodol: Y Cynllun Cenedlaethol 2040.

Cynnwys

1. Beth yw cynllunio defnydd tir?	1
2. Beth yw'r gyfraith sy'n gymwys i gynllunio yng Nghymru?.....	1
3. Beth yw'r polisi cynllunio cenedlaethol?.....	2
Polisi Cynllunio Cymru	2
Cymru'r Dyfodol: y Cynllun Cenedlaethol 2040	3
Nodiadau Cyngor Technegol / Nodiadau Cyngor Technegol Mwynau	4
4. Ffynonellau allweddol	4
Llywodraeth Cymru	4
Cymorth Cynllunio Cymru	4
Ymchwil y Senedd	5
5. Atodiad: Rhestr o Nodiadau Cyngor Technegol a Nodiadau Cyngor Technegol Mwynau	5
Nodiadau Cyngor Technegol (TAN)	5
Nodiadau Cyngor Technegol Mwynau (MTAN)	6

---

1. Beth yw cynllunio defnydd tir?

Mae'r system cynllunio defnydd tir yng Nghymru yn rheoleiddio'r modd y caiff tir ac adeiladau eu defnyddio a'u datblygu. Mae'n gweithredu ar ddwy lefel:

- Yn genedlaethol: drwy Lywodraeth Cymru a **Penderfyniadau Cynllunio ac Amgylchedd Cymru (PCAC) (Arolygiaeth Cynllunio yng Nghymru gynt)**;
- Yn lleol: drwy Awdurdodau Cynllunio Lleol (ACLI). Yr ACLI yw'r 22 o Awdurdodau Unedol a'r tri Awdurdod Parc Cenedlaethol.

2. Beth yw'r gyfraith sy'n gymwys i gynllunio yng Nghymru?

Mae'r prif gyfreithiau sy'n ymwneud â defnydd tir yng Nghymru wedi'u cynnwys yn y deddfau a ganlyn:

- **Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990**;
- **Deddf Cynllunio a Phrynu Gorfodol 2004**;
- **Deddf Cynllunio 2008**;
- **Deddf Cynllunio (Cymru) 2015**.

Mae'r rhan fwyaf o'r ddeddfwriaeth sylfaenol sy'n ymwneud â chynllunio defnydd tir yng Nghymru wedi'i gwneud ar sail Cymru a Lloegr.

Cafodd y rhan fwyaf o'r swyddogaethau gweithredol a'r pwerau i gyflwyno is-ddeddfwriaeth a oedd wedi'u cynnwys yn Ndeddfau Cymru a Lloegr eu trosglwyddo i Gynulliad Cenedlaethol Cymru (fel y'i ffurfiwyd ac y'i galwyd ar y pryd) gan **Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Trosglwyddo Swyddogaethau) 1999**. Yna, o ganlyniad i **Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006**, trosglwyddwyd y pwerau hyn i Weinidogion Cymru.

Yn dilyn y bleidlais 'ie' yn **referendwm 2011**, a chychwyn rhan 4 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, cafodd y Senedd gymhwysedd i greu deddfwriaeth sylfaenol yn ym maes cyffredinol cynllunio defnydd tir.

Deddf Cynllunio (Cymru) 2015 yw'r darn arwyddocaol cyntaf o ddeddfwriaeth gynllunio sylfaenol ar sail Cymru yn unig.

O dan **Ddeddf Cymru 2017**, a ddiwygiodd Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006

ymhellach, datganolwyd rhai pwerau cynllunio ychwanegol i Gymru, gan gynnwys cydsynio i rai gorsafoedd cynhyrchu trydan (gweler ein **papur briffio ynghylch cydsynio seilwaith cynhyrchu trydan**).

Gofynnodd Llywodraeth flaenorol Cymru i Gomisiwn y Gyfraith adolygu cyfraith cynllunio yng Nghymru i symleiddio a chydgrynhoi'r ddeddfwriaeth. Ym mis Tachwedd 2018, **cyhoeddodd Comisiwn y Gyfraith ei argymhellion. Derbyniodd Llywodraeth Cymru y rhan fwyaf o'r argymhellion a nodwyd ym mis Tachwedd 2020** mai'r prif gyfrwng ar gyfer cyflawni'r newidiadau fyddai Bil Cydgrynhoi Cynllunio. Nid oes amserlen benodol wedi'i chyhoeddi ar gyfer cyflwyno'r Bil eto.

3. Beth yw'r polisi cynllunio cenedlaethol?

Mae fframwaith polisi cynllunio defnydd tir Llywodraeth Cymru yn cynnwys y canlynol:

Polisi Cynllunio Cymru

Cyhoeddwyd Polisi Cynllunio Cymru (PCC) yn 2002 yn wreiddiol, ac mae'n nodi polisiâu cynllunio Llywodraeth Cymru. y bydd ACLI yn eu defnyddio i baratoi eu Cynlluniau Datblygu Lleol (CDLI).

Cyhoeddwyd y fersiwn ddiweddaraf o PCC, sef **Polisi Cynllunio Cymru (Argraffiad 11)**, ym mis Chwefror 2021. Diweddarwyd PCC yn ddiweddar i adlewyrchu cyhoeddi **Cymru'r Dyfodol: y Cynllun Cenedlaethol 2040** (gweler isod). Cyn hynny, yn 2018, ailstrwythurwyd PCC yn sylweddol i ystyried **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015**. Yn unol â'r argraffiadau blaenorol, cyhoeddir y ddogfen ar-lein yn unig.

Mae'r ddogfen hon:

- yn rhoi trosolwg o'r system gynllunio ac yn nodi'r cyd-destun ar gyfer cynllunio yng Nghymru;
- yn amlinellu'r prif amcanion a'r prif egwyddorion polisi;
- yn pwysleisio 'lleoedd cynaliadwy' fel nod y system gynllunio, ac yn hyrwyddo'r dull 'creu lleoedd' o gyflawni hyn;
- yn seiliedig ar bedair thema - Dewisiadau Strategol a Gofodol; Lleoedd Actif a Chymdeithasol; Lleoedd Cynhyrchiol a Mentrus; a Lleoedd Unigryw a Naturiol;

- yn amlinellu polisiâu ar yr holl bynciau defnydd tir allweddol, gan gynnwys tai, trafndiaeth, datblygu masnachol, ynni, mwynau, seilwaith a gwasanaethau, datblygu economaidd, cyfathrebu electronig, twristiaeth, bioamrywiaeth, lleihau a rheoli risgiau amgylcheddol, materion arfordirol, yr amgylchedd hanesyddol, a hamdden.

Cymru'r Dyfodol: y Cynllun Cenedlaethol 2040

Mae *Deddf Cynllunio (Cymru) 2015* (Deddf 2015) yn ei gwneud yn ofynnol i Lywodraeth Cymru ddatblygu Fframwaith Datblygu Cenedlaethol (FfDC).

Cyhoeddwyd FfDC cyntaf Cymru, sef **Cymru'r Dyfodol: y Cynllun Cenedlaethol 2040** (Cymru'r Dyfodol), ym mis Chwefror 2021. Mae ein **herthygl** a'r **papur briffio gan y Gwasanaeth Ymchwil** yn crynhoi Cymru'r Dyfodol a'r broses a ddilynwyd i'w ddatblygu.

Mae Cymru'r Dyfodol yn nodi fframwaith defnydd tir 20 mlynedd ac mae'n rhaid ei adolygu o leiaf bob pum mlynedd. Yn wahanol i'w ragflaenydd (Cynllun Gofodol Cymru), mae Cymru'r Dyfodol â statws cynllun datblygu. Mae hyn yn golygu ei fod yn ystyriaeth berthnasol mewn penderfyniadau cynllunio ac mae'n rhaid i'r holl Gynlluniau Datblygu Strategol (CDS) a CDLI gydymffurfio ag ef (gweler ein **papur briffio ar bolisi cynllunio lleol** i wybod mwy am CDS ac CDLI).

Diben Cymru'r Dyfodol yw:

- nodi lle y mae angen twf a seilwaith o bwysigrwydd cenedlaethol a sut y gall y system gynllunio sicrhau hyn;
- rhoi cyfeiriad i'r Cynlluniau Datblygu Strategol a'r Cynlluniau Datblygu Lleol;
- hybu'r broses o benderfynu ar geisiadau o dan y system Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol (DAC) (gweler ein **papur briffio ar DAC**);
- cyd-fynd â Pholisi Cynllunio Cymru, a fydd yn parhau i roi'r cyd-destun ar gyfer cynllunio defnydd tir;
- ategu strategaethau cenedlaethol ar gyfer yr economi, trafndiaeth, yr amgylchedd, tai, ynni a diwylliant a sicrhau y gellir rhoi'r rhain ar waith drwy'r system gynllunio.

Mae Deddf 2015 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Senedd ystyried drafft o'r FfDC cyn cyhoeddi'r fersiwn derfynol. Bydd gan y Senedd 60 diwrnod (heb gynnwys y toriad) i ystyried yr FfDC drafft. Mae'n rhaid i Lywodraeth Cymru ystyried unrhyw benderfyniad neu argymhellion a wneir gan y Senedd, neu gan unrhyw un o'i phwyllgorau, wrth benderfynu a ddylid diwygio'r FfDC drafft. Mae'n rhaid iddi

gyhoeddi datganiad ochr yn ochr â'r FfDC terfynol sy'n nodi sut y mae wedi ystyried penderfyniadau neu argymhellion y Senedd.

Craffodd Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Materion Gwledig y Bumed Senedd **ar yr FfDC drafft ym mis Hydref a mis Tachwedd 2020**, a chafodd ei drafod gan y Senedd ddwywaith, ym **mis Medi** a mis **Tachwedd 2020**.

Ym mis Chwefror 2021, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru **Cymru'r Dyfodol: datganiad i'r Senedd** yn dangos sut yr ystyriodd waith craffu'r Senedd a'r newidiadau a wnaed o ganlyniad i hynny.

Nodiadau Cyngor Technegol / Nodiadau Cyngor Technegol Mwynau

Ategir PCC a Cymru'r Dyfodol gan **ystod o ddogfennau polisi a chanllawiau eraill**, gan gynnwys **Nodiadau Cyngor Technegol (TAN)** sy'n cynnwys canllawiau manwl mewn meysydd penodol. Ceir cyfres gyfatebol ar gyfer mwynau, sef **Nodiadau Cyngor Technegol Mwynau (MTAN)**. Mae'r TAN ac MTAN yn seiliedig ar bwnc penodol wedi'u rhestru yn yr Atodiad i'r papur briffio hwn.

4. Ffynonellau allweddol

Llywodraeth Cymru

Mae'r **adran adeiladu a chynllunio** o wefan Llywodraeth Cymru yn cynnwys y wybodaeth a ganlyn:

- **Polisi Cynllunio Cymru (Argraffiad 11, Chwefror 2021);**
- **Cymru'r Dyfodol - y Cynllun Cenedlaethol 2040;**
- **Nodiadau Cyngor Technegol (TAN) a Nodiadau Cyngor Technegol Mwynau (MTAN);**
- **Tudalennau polisi a chanllawiau cynllunio.**

Cymorth Cynllunio Cymru

Sefydliad elusennol yw **Cymorth Cynllunio Cymru** ac mae'n helpu unigolion a chymunedau cymwys i gymryd rhan yn fwy effeithiol yn y system gynllunio. Mae'n darparu gwasanaethau cynghori, gan gynnwys llinell gymorth a'r **canllawiau** hyn.

Ymchwil y Senedd

Mae papurau briffio cynllunio eraill sy'n cael eu llunio gan Ymchwil y Senedd ar gael dan y **ategori cynllunio** ar **wefan Ymchwil y Senedd**.

5. Atodiad: Rhestr o Nodiadau Cyngor Technegol a Nodiadau Cyngor Technegol Mwynau

Nodiadau Cyngor Technegol (TAN)

- **TAN 2: Cynllunio a Thai Fforddiadwy (2006)**
- **TAN 3: Parthau Cynllunio Symlach (1996)**
- **TAN 4: Datblygiad Manwerthu a Masnachol (2016)**
- **TAN 5: Cadwraeth a Chynllunio Natur (2009)**
- **TAN 6: Cynllunio ar gyfer Cymunedau Gwledig Cynaliadwy (2010)**
- **TAN 7: Rheoli Hysbysebion Awyr Agored (1996)**
- **TAN 10: Gorchmynion Cadw Coed (1997)**
- **TAN 11: Sŵn (1997)**
- **TAN 12: Dylunio (2016)**
- **TAN 13: Twristiaeth (1997)**
- **TAN 14: cynllunio'r arfordir (2021)** (i'w ddisodli gan un newydd, sef **TAN 15: datblygu, llifogydd ac erydu arfordirol, sydd i'w gyhoeddi ar 1 Mehefin 2023**) ar hyn o bryd.
- **TAN 15: datblygu a pherygl llifogydd (2004)** (i'w ddisodli gan un newydd, sef **TAN 15: datblygu, llifogydd ac erydu arfordirol, sydd i'w gyhoeddi ar 1 Mehefin 2023**) ar hyn o bryd.
- **TAN 16: chwaraeon, hamdden a mannau agored (2009)**
- **TAN 18: trafnidiaeth (2007)**
- **TAN 19: telathrebu (2002)**
- **TAN 20: cynllunio a'r Gymraeg (2017)**
- **TAN 21: gwastraff (2017)**
- **TAN 23: datblygu economaidd (2014)**

- **TAN 24: yr amgylchedd hanesyddol (2017)**

Nodiadau Cyngor Technegol Mwynau (MTAN)

- **MTAN 1: agregau (2004)**
- **MTAN 2: glo (2009)**